

המקור בנים

במ"ד גליון יא' פרשת ויגש ה'תשע"ט

גליון שבעי להניכי הישיבות בני התורה המקור בנים לאורו של רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א

מאמר בפנימיות הפרשה, משרשי הדברים עד לעובדא ולמעשה

הדשרני קרבתי

הקושיות על הצדיקים

פרשת ויגש היא הפרשה השלישית העוסקת בענייניו של יוסף הצדיק. לאחר פרשת וישב – שמספר את סדר 'הירידה' של יוסף, ופרשת מקץ – שמספר את סדר 'העליה' של יוסף, בפרשת ויגש – מסופר התגלות יוסף לאחיו, ופגישתו עם אביו, שהוא לכאורה החלק 'השמח' והשלם של המעשה.

אך רגע אחד קודם לכן, מסופר על שיחה שהייתה בין יהודה לבין יוסף, שרק לאחריה הייתה ההתגלות המשמחת והמרגשת, וכל ההמשך הנפלא שהיה לזה. והחלק הזה מעון לימוד, מה היה המשא ומתן ביניהם, וכיצד השיחה הזאת הביאה לגילוי של יוסף.

ומתוך הדברים יתבאר בעז"ה עניין יהודה ויוסף, שכל אחד מהם מרמז על מהלך אחר ושונה מהאחר, ומכל אחד מהם יהיה 'משיח' (משיח בן יוסף, ומשיח בן דוד). אך השלימות הוא דווקא כשהם מתחברים יחד, שזה ארע בפרשה זו, וזה יהיה לעתיד וכמובא בהפמרה של פרשה זו.

* * *

תחילת הפרשה מתחיל 'באמצע' המעשה. תחילתו מובא בסיום פרשת מקץ, והוא שיוסף הטמין הגביע באמתחת בנימין, וכתוצאה מזה היה צריך בנימין להיות עבד ושאר אחיו יחזרו לביתם לשלום. ואז מתחיל פרשת ויגש, כשיהודה רוצה לבקש מיוסף שיישאר הוא עבד תחת בנימין והנער יעלה עם אחיו. אך קודם לזה הוא מתחיל לספר לו כל המעשה מתחילתו.

ויש כאן כמה תמיהות:

א. מפני מה נחלק המעשה הזה לשתי פרשיות, שתחילתו בפרשה זו ובאמצע מתחיל פרשה אחרת.

ב. הפסוק הראשון תמוה מאד: 'ויגש אליו יהודה' – מהיכן ולהיכן ניגש, והלא כבר עמד לפניו. כמו כן מהו 'באוני אדוני' וכי ידבר אל 'עניני' או 'פיו'! 'זאל יחר אפך בעבדך' – מאיזה טעם חשש שיהרה אפו. ומהו 'כי כמודך כפרעה'.

ג. מפני מה האריך לחזור ולספר את כל מה שהיה, מאחר שיוסף ידע זאת בעצמו. והיה לו מיד לבקש שיחיה הוא עבד תחת בנימין, מחמת שהוא טוב ממנו לכל דבר (כמו שפירש"י).

ד. מדוע דברים אלו גרמו ליוסף שלא להסתיר עצמו עוד, אלא להתגלות לאחיו. מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר.

ביאור הפשט – רש"י והרמב"ן

בדברי רש"י מבואר שיהודה דיבר אליו דברים קשים, ולפי זה מובן הלשון 'ויגש' שהוא הכנה והזמנה למלחמה, ועל זה ביקש ואמר 'באוני אדוני' שייכנסו דבריו באוזניו ויקבלם, וגם הוצרך לבקש 'זאל יחר אפך בעבדך' מחמת הדברים הקשים שעומד לומר לו.

אמנם הוא פלא, כי בפשטות נראה שכל דבריו של יהודה הם דברי ריצוי ופיוס ואין בהם שום דיבורים קשים. ואכן, לאורך הדברים מבאר רש"י שהם דברי

'מענות' על יוסף, אך לפי פשוטו אינו נראה כן, וגם אינו מוכן מה מענתו (רמב"ן).

הרמב"ן מבאר שיהודה בא לדבר בדברי תחנונים, ובשביל כך חזר על כל המעשה כדי להראות לו איך היו אנוסים לאורך כל המעשה, ולכן מן הראוי שיקבל דבריו שמבקש לכל הפחות שיקח אותו תחת בנימין. וכביאור הפסוק 'כי כמודך כפרעה' רמז לו שהוא יודע שמעשה הגביע היה בכונה תחילה.

הרחבת הדברים – אור החיים וקדושת לוי

באור החיים הקדוש מבאר שיהודה רצה להתווכח עם יוסף ואם בדרך מלחמה כדברי רש"י או בדרך פיוס כדברי הרמב"ן אלא שחשש שאם יהיה הויכוח לעיני שריו ועבדיו של יוסף – יש בזה שתי סכנות: א. שאם ינצח את יוסף, יהיה בזה ביזוי המלכות. ב. שהשרים והעבדים ימו את דעתו. ולכן ביקש להיכנס בין השרים לבין יוסף ולדבר בלחש לתוך אוזניו. וזה הפירוש 'ויגש אליו', והלשון 'באוני אדוני'. ועל כך ביקש 'זאל יחר אפך בעבדך' על שהעז להתקרב כל כך, 'כי כמודך כפרעה' הרי אתה מלך כמו פרעה ואמור לי לבנות את כבודך בעיני השרים.

ובספה"ק קדושת לוי מבאר שיהודה רצה לעורר את לבו של יוסף, ולכן התחיל לדבר היוצאים מן הלב, שייכנסו אל לבו של יוסף. אך ידע שאם יעברו הדרך על ידי מתורגמן כבר לא יהיה 'דברים היוצאים מן הלב', ולכן 'ניגש' אליו ודילג על המתרגם, וביקש ממנו לדבר 'באוני אדוני' בלי מתרגם באמצע. והוסף 'כי כמודך כפרעה' ובוודאי אתה יודע שבעים לשון ואם כן אין צורך למתרגמן.

* * *

להשלמת הדברים בדרך הפשט יש להוסיף, שהיה כאן שינוי בין מצד יהודה והשבטים ובין מצד יוסף. מצד יהודה והשבטים – הם סברו בתחילה שכל העלילות שהיו עליהם הם מחמת המא מכירת יוסף, בשביל לתקנם ולכפר עליהם, אך לאחר שאמר להם יוסף שרק בנימין יהיה עבד וכולם יכולים לעלות לשלום – הבינו שאין זה מחמת מכירת יוסף, שהרי בנימין הוא היחיד שלא היה שותף במכירתו, ולכן ניגש יהודה למלחמה. ומצד יוסף – רק אחר שראה שיהודה מסור כל כך לבנימין ומוכן להיכנס תחתיו לעבדות, וגם שאכפת להם צערו של אביהם, אז היה יכול להתגלות בלי חשש (על פי דברי האור החיים בכמה מקומות).

פנימיות העניין – ליקוטי הלכות

בפנימיות העניין מסופר כאן על היבור בין שני עולמות – יהודה ויוסף. ובוזר הקדוש מביא על כך את הפסוק "כי הנה המלכים נועדו עברו יחידיו" ומגלה שעל ידי הייחוד והחיבור ביניהם, שמרמו לייחוד קב"ה ושכינתיה נעשו טובות והשפעות בכל העולמות.

* * *

יסוד העניין הוא כך:

יעקב אבינו נשא שתי נשים: רחל ולאה. ומהם נולדו יהודה ויוסף; יהודה הוא ראש בניה של לאה, ויוסף הוא ראש בניה של רחל, ושניהם יש להם כה של

ממשלה ומנהיגות. יהודה נקרא 'מלך' (כמבואר ברש"י פרשת וישב, וכפי שכתוב בברכתו של יעקב בפרשת ויחי), ויוסף נקרא 'צדיק'. שכל אחד מהם הוא עניין של מנהיגות.

במשך הדורות, מאז נחלקה מלכות בית דוד היו בעם ישראל שני מלכים – מלך יהודה ומלך ישראל [שהתחיל על ידי ירבעם, שהוא משבט יוסף], וגם לעתיד יהיו שני משיחים – משיח בן יוסף ומשיח בן דוד [שעל זה אנו מתפללים בשתי מקומות בתפילת שמונה עשרה; בברכת 'זלירושלים' על משיח בן יוסף, ובברכת 'את צמח דוד עבדך' על משיח בן דוד].

יהודה ויוסף מכוונים כנגד ספירת היסוד וספירת המלכות, וכל זמן שאינם מאוחדים – אזי כביכול שניהם חסרים, כמו שהיה במכירת יוסף שכאותו זמן ירד גם יהודה מגדולתו, וכמו שהיה במשך כל הדורות שנהלקה המלכות. אך כאשר הם מתאחדים – כמו שהיה בפרשה זו, וכמו שיהיה לעתיד שיתחברו שני ה'עצים'; עץ יוסף ועץ יהודה, ויהיה מלך אחד לכולם וכמבואר בנבואה של הפטרת הפרשה] – אז יש שלימות לשניהם, והחיבור הזה נקרא ייחוד קודש אבריק הוא ושכינתיה.

* * *

משמעות העניין הוא סוגיא רחבה שנתבארה הרבה בספרי החסידות, ויש לזה שייכות גם לעניין רחל ולאה שמרמזים על שני דרגות של ייחוד [דעת' ויאמנה], וגם זה סוגיא רחבה בפני עצמה, ויתבאר בעז"ה בפרשת ויצא, אך תמצית העניין הוא כך:

מדת היסוד – הוא המשפיע, ומדת המלכות – הוא המקבל. משכך, היסוד מוכרח להיות במצב של מלאות ושלימות, כדוגמת החמה שיש לה אור ושפע מעצמה, והמלכות היא חסרה כמו הלבנה, וצריכה לקבל שפע ואור מהיסוד. וה'חמה' מתייחסת באופן פרטי למדת התפארת, אך באופן כללי היא מתייחסת לזעיר אנפין שהכלל שלו יכול להיות התפארת או היסוד.

ולכן אצל יוסף שהוא המרכבה למדת היסוד – אסור שיהיה שום מצב של פגם וחסרון, רק צריך להיות בשלמות ממש, ואילו אצל יהודה, וכן אצל דוד שהוא מזרעו – יש מצב של עליות וירידות, ואפילו נפילות וכשלונות. [וכמו שהיה בפרשת וישב – שבאותו סוג נסיון, יוסף עמד בו ויהודה נכשל בו]. ולכן, היסוד, אם הוא נפגם חס ושלום – מתבטל כל מציאותו. ואילו המלכות – החסרון אינו

מכיון ששבוע שעבר לא זכינו למאמר על הפרשה הננו מצרפים זאת בגליון זה.

הצדיק – בירור האמת מהשקר

אחר שהתחיל בפרשת וישב לעסוק בסיפור עניינו של יוסף הצדיק, ממשיך בזה בפרשה זו פרשת מקץ [וכן אחר כך בפרשת ויגש ופרשת ויחי].

בפרשת וישב נתבאר בהרחבה הטעם שהרחיב הפסוק כל כך בסיפורו של יוסף הצדיק, יותר מכל האבות, ותמצית העניין הוא שאמנם האבות הם יסודות האמת, אבל הקיום של האמת הזה עומד על 'צדיק יסוד עולם' שהוא הכח שמחבר בין האמת לבין המציאות [אחיד שמיא וארעא], ויוסף הוא המרכבה למדה זו של 'יסוד-צדיק', ולכן מאריך הכתוב כל כך בעניינו.

והנה סיפור זה נחלק לארבע פרשיות, כשכל אחד מהם הוא חלק נוסף ולימוד נוסף בעניינו של יוסף, וביסוד החשוב הזה של מדת 'הצדיק'. ולכן נמשיך ללמוד בדרך זה אף את הפרשה הזאת פרשת מקץ, וכן את הפרשיות הבאים בעז"ה.

* * *

בפרשת וישב נכתב באריכות סדר 'הירידה' של יוסף, כאשר בתחילת דרכו היה בן חביב אצל אביו, וחלם את החלומות שעומד למלוך, ומשם ולהלן מתחיל סדר שהולך ויורד עוד ועוד – קנאת האחים, מכירתו לעבד, ירידתו למצרים, ועד תכלית הירידה שנכנס לבית האסורים, וגם שר המשקים שהיה צריך להזכירו לטובה, שכה אותו וכוה מסתים הפרשה [ובאמצע הפרשה מסופר אף ירידתו של יהודה].

מבטל את מציאותה אלא זהו בעצמו מהותה. ולהיפך, אם הוא מרגישה עצמה מלאה, כביכול יש לה מציאות לעצמה ואינה צריכה לקבל מהיסוד – זה מה שפוגם אותה, ומבטל את מציאותה.

ואמנם עיקר הנהגת העולם הזה הוא דווקא על ידי המלכות, כי התכלית של העולם הוא – שדווקא מתוך מצב של הושך והסתרה, שיש תערובת בין טוב לרע – יתגלה מלכות ה'. אבל זה בעצמו הסכנה, כי מחמת ההסתרה שיש בעולם, יש נסיון גדול לראות את העולם כמציאות בפני עצמה, וכל אדם יש לו נסיון לעשות מציאות מעצמו, שזה נקרא בספה"ק 'אנא אמלוך', ואז הוא נפרד ח"ו מהשם יתברך.

ולכן, בכדי שהמלכות תהיה לטובה ולא להיפך – מוכרח שתקבל אור מהיסוד שהוא הצדיק, שהוא 'אחיד שמיא וארעא', והוא מגלה את האור בתוך החושך ואת האמת בתוך השקר [וכמו שהתבאר בהרחבה בפרשת וישב ופרשת מקץ], ורק אז, כשהמלכות 'לית לה מנרמה כלום' [–אין לה מעצמה כלום] אלא מה שמקבלת מהשמש – אז יש לה שלימות.

וזה היה כל המעשה שבין יהודה ליוסף. שבתחילה לקח יהודה מלכות לעצמו ודחה את יוסף, וזה גרם לו את כל הירידה והנפילה, ואחר כך את כל הייסורים עם יוסף. עד שבפרשה זו 'ניגש' אל יוסף, היינו שביטל עצמו לפניו ודיבר אליו דברי תחנונים שירחם עליו, והסכים להעמיד עצמו כעבד אצלו, ואז הגיע הזמן של התגלות יוסף, כי כשהמלכות מתעוררת לקבל שפע אור מהיסוד – הוא מתעורר כנגדה להשפיע לה, ונעשה ייחוד ביניהם, שגרם לייחוד בכל העולמות. וכך גם יהיה לעתיד.

* * *

והמובן מזה למעשה הוא, שכל 'יהודי' יש לו מלכות ותפקיד בעולם, אך כדי שיוכל לעמוד בזה צריך להיזהר משני דברים: א. לא לעשות מציאות מעצמו ולהשוב שיכול למלאות תפקידו לבד, אלא צריך להתחבר אל הצדיקים שיאירו לו את אור התורה והאמת. ב. לא להתבלבל ולהישבר מכל מיני מצבים של עליות וירידות ואפילו נפילות, כי אדרבה זהו מהותו להיות 'חסר' כדי שיהיה כלי לקבל את האור. וכשנזהר משני דברים אלו, אזי הוא מחובר באמת אל מלכותו ותפקידו, ויבוא בוודאי לשלימותו.

אם עושה מציאות מעצמו והושב שיכול למלאות תפקידו בעצמו.

לעומת זאת בפרשת מקץ מסופר סדר 'העליה' של יוסף, כאשר ברגע אחד יצא מבית האסורים ובתוך יום אחד עלה להיות שני למלך ולהיות השליט והמשביר לכל עם הארץ, כשבהמשך מתקיימים החלומות שהלם ואחיו השתחוו לו אפיים ארצה. ויש כאן כמה עניינים הטעונים לימוד כדלהלן [ובפרשת ויגש יתבאר אי"ה החיבור בין יוסף ליהודה, ובפרשת ויחי עניין י"ב השבטים].

והנה בדרך כלל קוראים פרשה זו בימי החנוכה, ובוודאי יש קשר בין הדברים, וכפי שנתבאר הרבה בספרים הקדושים בכמה דרכים, וגם עניין זה יתבאר להלן בעז"ה.

* * *

התמיהות שיש בפרשה זו:

א. עניין החלומות. דרכו של יוסף רצוף בחלומות, החל משני החלומות שהלם בעצמו, ועד החלומות של שר המשקים ושר האופים, ובעיקר חלומו של פרעה, כשיוסף הצדיק הופך להיות 'פותר חלומות'. וצריך להבין בכלל מה עניינו של 'החלום', ומדוע עניין זה מודגש ביותר אצל יוסף הצדיק.

ב. מה עניין שנות הרעב ושנות השבע שעליהם חלם פרעה, מדוע היו צריכים להיות, ובפרט שלבסוף לא נתקיימו לגמרי, אלא היו רק שנתיים רעב ולא יותר (כמו שכתב רש"י). ואמנם מתוך כך נתגלגל הדבר שיצא יוסף מבית האסורים, והתמנה למשנה למלך. אך זה בעצמו צריך להבין איזה חכמה ובינה יתירה

ראה בו פרעה שהחליט למנותו למלך [אף שהיה עבד ועברי שלפי חוקי מצרים אינו ראוי למלוכה (כמו שפירש"י)].

ג. הנהגת יוסף עם האחים תמונה מאד, מדוע העלים עצמו מהם והתנכר עליהם בכזה אכזריות, כשהוא הושד אותם כמרגלים, וגרם להם פחד מות כשהחזיר להם כפסם, ולאחר מכן אף שלא להניח אצלם הגביע שלו, וצריך להבין מדוע עשה כן. כמו כן צריך להבין מדוע לא הודיע ליעקב אביו את מקומו וגדולתו, כשבוודאי ידע או שיער גדול צערו ואבלו של אביו.

ד. עניין הנוכה מרומז בתורה בפרשת מרגלים, בפסוק "סלח נא לעוון העם הזה כגודל חסדך ורחמך" ונשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה", שבאמצעו מרומז 'הנוכה' בראשי תיבות. וצריך ביאור הקשר בין הנוכה לבין המרגלים. וגם צריך להבין מדוע בחר יוסף בדווקא להשדע כ'מרגלים'.

ביאור הפשט

בדברי הרמב"ן מבואר שיוסף ידע שהחלומות צריכים להתקיים כי הם כמו נבואה. והנה היו שתי חלומות; בחלום הראשון – השתחוו כל האלומות של האחים לאלומתו של יוסף, ובחלום השני – השתחוו לו השמש והירח והכוכבים. ומרומז בזה שתחילה ישתחוו האחים ליוסף בלא לדעת שהוא יוסף, אלא רק משום שהם צריכים לתבואתו. ורק בפעם השני ישתחוו ליוסף בעצמו, דהיינו מתוך ידיעה שהוא יוסף.

ולכן בתחילה לא היה יכול להודיע לאחיו שהוא יוסף וגם לא לאביו, שעל ידו ממילא ייוודע לאחים, עד שישתחוו לו תחילה בחוסר ידיעה. וגם כשהגיעו עשרה אחיו והשתחוו לו לא היה בזה די, עד שיביאו את בנימין וישתחוו לו כל האחד עשר אחים בחוסר ידיעה. ורק אחר כך היה יכול להתגלות, ואז ציווה להם להביא את אביו, כדי שיתקיים החלום השני.

באור החיים הקדוש מבאר, שיוסף לא ידע מה בלבם של אחיו עליו, האם עדיין שונאים אותו ויכולים הם ושלום להורגו. ולכן לא הודיע לאביו כדי שלא יודע להם ויבואו להורגו, וגם כשבאו לפניו היה צריך לכדקם עד ששמע אותם בפירוש מתחרטים על מכירתו, ועדיין רצה לבדוק מה היחס שלהם לבנימין אם מקנאים גם בו, ולכן ציווה להם להביא אותו והכנים בדווקא אצלו את הגביע כדי לבדוק זאת, ורק כשראה שלכם שלם עמו ועם בנימין – אז התגלה להם.

ובפסוק קדושת לוי מבאר שכל זה היה מחמת רחמנות עליהם. והיינו שידע בבירור שהחלומות צריכים להתקיים ואחיו יצטרכו להשתחוות לו, וכדי שלא ירגישו ש'ניצח' אותם – עשה תחבולה שישתחוו לו בלי ידיעה שהוא יוסף, ובה לא היה להם הרגשת הבושה ש'ניצחו'. (ומשמע זה גם לא סיפר לאביו כדי שלא ייוודע להם). ורק אחר כך נתגלה להם.

ובפירוש 'כלי יקר' מבאר שכל הסדר שעשה להם היה כדי לתקן את פגם המכירה, ולכן עשה להם מדה כנגד מדה כל מה שעשו לו. ולכן השד אותם כמרגלים כנגד מה שהשדו בו שהוא מרגל עליהם, וגרם להם פחד מות כנגד מה שרצו להורגו והשליכו אותו לבור, ונתן להם הרגשה של עבדים (במפורז הגביע) כנגד מה שמכרו אותו לעבד, וכן מפרט שאר הדברים. (ובפסוק "מבואר עוד, שאם היה ממשיך לייסרם עוד מעט – היה מתקנם לגמרי, אלא שמחמת תפילתו של יעקב אביו ז'אל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש' נכמרו רחמיו עד שלא היה יכול להתאפק והוכרח להתגלות להם, ולכן לא נגמר תיקונם לגמרי, והיה צריך עשרה הרוגי מלכות).

ביאור הפנימיות

בפנימיות העניין (המתבאר בספר ליקוטי הלכות), מתגלה כאן עוד חלק בתפקידו של 'הצדיק'.

העולם נמצא תמיד במצב של 'תערובת'. החל מכריאת העולם שהיה אז 'שבירת הכלים' ועל ידי זה נעשה תערובת בין 'הפנימיות' שהוא האור האלוקי שיש בכל דבר לבין 'החיצוניות' שהוא הגשמיות שמכסה אותו. ואחר כך מחמת הטא אדם הראשון התגבר יותר התערובת, ונעשה ערבוב גדול בין טוב לרע.

והאדם, במשך כל ימי חייו – עומד מול התערובת הזאת, וצריך להפש את האמת הנמצאת בתוך התערובת הזאת, ולברר אותה מתוך השקר. וזה הוא

תמצית תפקידו – לברר את הטוב מתוך הרע, הן על ידי קיום מצוות, הן על ידי הזהירות מעבירות, והן ובעיקר על ידי דברי הרשות, שצריך להתעסק בהם על פי התורה, ולברר בהם את הטוב מן הרע.

הנקודה היחידה שלא שלט בה תערובת – הוא נקודת היסוד. נקודה זו הוא נקודת האמת שלא שלט בה השבירה, ואין שם שום ערבוב, אלא רק סולת נקיה ברורה ומבוררת (ראה ליקוטי מוהר"ן סימן לד), וממנה נמשך כח התיקון והבירור לכל העולם.

נקודת היסוד הוא 'הצדיק יסוד עולם' – שהוא מחובר לגמרי לנקודת האמת, בלי שום סטייה ותערובת. ולכן רק על ידי החיבור אליו – יכולים לאחוז בנקודת האמת, ולהינצל מכל הערבוב והשקר, ולהצליח לברר את הטוב מן הרע. ונקודה זו ישנה בפרטיות אצל כל אחד, כי כל אחד יש בו 'נקודת צדיק' שאין בחברו, וכל תפקידו במשך ימי חייו – הוא להגיע אל הנקודה הזאת, שעל ידה הוא מגיע לנקודת האמת (והדרך להגיע לנקודת הצדיק הפרטית, היא על ידי החיבור אל הצדיק הכללי).

* * *

והנה עיקר הערבוב מתבטא בחלום. כי בזמן שאדם ניעור – יש בידו כח לשלוט על מחשבותיו, ולבחון מה טוב ומה רע, מה אמת ומה שקר. אך כשהוא ישן – המחשבה פועלת בלי שליטה, וכל הדמיונות והערבובים שולטים שם שליטה בלי מיצרים. עד שגזרו אומר חז"ל ואמרו (ברכות סא) "אין חלום בלי דברים בטלים".

הכח 'לפתור' את החלום – הוא רק על ידי הצדיק, שהוא 'מבורר' לגמרי, והוא מבחין מיד מה נכון ומה הבל, ופותר אותו על מתכונתו. ולכן יוסף הצדיק הוא זה שהיה יכול לפתור חלומות, הן לשר המשקים והאופים והן לפרעה. ולכן גם החלומות שלו בעצמו – לא היו חלומות של הבל, אלא חלומות ברורים ונכונים, שהם כבחינת נבואה.

וזה עניין שנות השובע והרעב, שמרמזים על האמת והשקר. ובדרך כלל עולם אינו לא במצב של 'שבע' ולא במצב של 'רעב', כי האמת והשקר מעורבים. אך כאן הגיע זמנו של יוסף להיות השליט ולברר את האמת מתוך השקר, ולכן נפרד 'השבע' מה'רעב' ונתגלה בבירור מה השקר ומה האמת, וכיצד על ידי האמת (שנות השבע) יכולים להחזיק מעמד גם בתוך השקר (שנות הרעב). (ולכן גם לא נתקיימו למעשה שבע שנות הרעב, כי כשהגיע למצרים יעקב שהוא עמוד האמת נתבטל לגמרי השקר שהוא הרעב, ויש עוד להרחיב בזה בעניין החילוק בין יעקב שמבטל לגמרי את השקר, לבין יוסף שמלמד איך להחזיק מעמד בתוך השקר, ואין כאן מקומו).

* * *

ההיפך הגמור מהבירור – הוא המרגלים.

על המרגלים נאמר ש"הקדימו פה לעיני" מחמת ש"אמרו בפייהם מה שלא ראו בעיניהם". ולכאורה אין זה נחשב 'הקדמת' פה לעין, אלא רק פה 'כלי' עין. אלא שבאמת 'ראו' את מה שאמרו, אך הטעם ש'ראו' כן הוא מחמת ש'אמרו' כן. כלומר: הם ראו את מה שהם רצו לראות, ולא את האמת. וזה ההיפך הגמור מהבירור – כשתחת לחפש מה האמת, מחליטים לכתחילה לראות את השקר.

ולכן אמר יוסף לאחיו הקדושים: אם אינכם רוצים לקבל עליכם את מלכותי, לא יהיה לכם דרך לברר את האמת מתוך השקר, וסופו של דבר יהיה שתפלו לגמרי להיות 'מרגלים' שרואים רק את השקר. ולכן התיקון שלכם הוא דווקא להשתחוות אליו, דהיינו להתחבר אליו ולקבל ממנו את כח הבירור.

ולכן דווקא בפרשת מרגלים מרומז עניין הנוכה. כי עניינו של 'יון' הוא 'שהחשיכו עיניהם של ישראל', דהיינו שלא הניחו להם לראות את האמת, אלא רק את השקר החיצוני כמו המרגלים. ובתפילתו של משה רבינו אצל המרגלים שביקש 'סלח נא לעון העם הזה' נרמז שיהיה לזה תיקון, שהוא אור הנוכה, שמרמז על אור הצדיק שמגלה את האמת בתוך החושך.

הידושים נפלאים בתורה שנלמדה לאחרונה: ליקומי מוהר"ן, חלק א' תורה א'

על הפרשה || פנינים על פרשת השבוע

כל העסק הוא סביב בנימין

הנה כל העסק שעשה יוסף היה סביב בנימין, וכן כל האחים כל עסקם היה סביב בנימין, ובאמת כבר מבואר בדברי חז"ל שהיה לו בזה טעם לראות את אהבת ודאגת האחים לבני רחל, ובוודאי יש דברים בנו בכל עניין זה שהתורה כ"כ מאריכה בזה.

הטעם שאת השבטים בירך יעקב בהן ואת בנימין יוסף בירך ובדרך תפילה

ולבאר עניין זה יש להקדים ולהבין מה שמבואר במאמר באריכות מה שבידך יעקב את השבטים בהן, ויוסף בירך בזה את בנימין, וז"ל שם וְעַל בְּנֵי יַעֲקֹב שֶׁהוּא בְּחֵינַת הַשֶּׁבֶל פְּנִינִי, עַל בְּנֵי זָכָה לְהַן, כְּמוֹ שֶׁפָּתַח (פְּרָאשִׁית ל"ג) "כִּי הִנְנִי אֲלֵקִים" וכו'; וְעַל בְּנֵי בְרָךְ אֶת הַשֶּׁבֶטִים בְּהֵן, כְּמוֹ שֶׁפָּתַח (שָׁם): "הַיְלָדִים אֲשֶׁר הִנֵּן" וכו'; וּבְנֵימִין לֹא הָיָה אֵין. וְעַל בְּנֵי בְרָכָה יוֹסֵף בְּהֵן, כְּמוֹ שֶׁפָּתַח (שָׁם מ"ג): "אֲלֵקִים יִהְיֶנָּה בְּנֵי", וְדוֹקָא יוֹסֵף הָיָה יָכוֹל לְבָרְכוֹ בְּהֵן, כִּי יוֹסֵף הָיָה בְּיָתֵר מִבְּחֵינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁפָּתַח (שָׁם ל"ז): "אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף"; כִּי הוּא הָיָה עֶקֶר תּוֹלְדוֹתָיו. כִּי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף בְּהֵדָא חֲשִׁיבֵי, (ח). וְעַל בְּנֵי נְאֻמָּה בְּיוֹסֵף (דְּבָרִים ל"ג) "כְּבוֹד שׂוֹרֵי הַדָּר לֹא", "כְּבוֹד" הוּא בְּחֵינַת הַשֶּׁבֶל פְּנִינִי. וְזוֹהוּ הַדָּר לֹא תִרְגַּם אֲוִנְקָלוֹם: הַסְּתַמְלָלוֹת, כִּי צְרִיכִין לְהַסְתַּמְלַל בְּהַשֶּׁבֶל שְׁיֵשׁ כָּל דְּבָר פְּנִינִי. וְזוֹהוּ הַדָּר לֹא תִרְגַּם אֲוִנְקָלוֹם: זֵי לִי לְשׁוֹן אֹרֶךְ. כִּי הַשֶּׁבֶל מְאִיר לֹא כָּל דְּבָר; אֲפֹל בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה אֲפֹל וְחֻשְׁךָ, מְאִיר לֹא הַשֶּׁבֶל, כִּי שְׁוֹכֵה לְהַסְתַּמְלַל עַל הַשֶּׁבֶל שְׁיֵשׁ שָׁם כָּל דְּבָר וּמְקָרֵב אוֹתוֹ לְהַשֶּׁם יִתְבָּרֵךְ.

וצריך להבין למה את בנימין בירך יוסף בהן ולא בירכו יעקב לאחר שנולד, דאם כל החסרון היה רק מחמת שלא היה אהב, וא"כ הו"ל ליעקב לברכו אחר כך, ומשמע שיש בזה עניין כמה שבנימין נתברך בזה ע"י יוסף דייקא, עוד צ"ב שברכת השבטים בהן לא היה בדרך תפילה, אלא אמר יעקב הילדים אשר הנהו, ובוה גילה שהם בחינת הן והמשיך עליהם בחינה זו בדיבורו, אבל אצל יוסף ובנימין היה זה בדרך תפילה 'אלקים יהנה בני', ומה נשתנו זה מזה.

והנה בוודאי דברי רביז"ל עמוקים מיני ים, ומי יכול לומר שזכה להבין דברי רביז"ל, אבל כבר נתן לנו רביז"ל רשות להדש בתורתו, ואף צוה אותנו על זה, וגילה לנו אף אם לא נכוון לכוננתו אעפ"כ נעה בזה תיקון גדול וכמבואר כ"ז בליקו"מ תניינא סי' קהו, וא"כ בוודאי עלינו להתור להבין דבריו הקדושים באופן שנוכל למצוא בזה עצות לנפשנו להתקרב להש"ת.

ויתכן לבאר בזה שאעפ"כ שכל השבטים שייכים לבחי' ההן כמבואר בלשון רביז"ל, מ"מ יש חילוק בין בני לאה לבני רחל, כי בני לאה שייכים יותר לבחי' הח' שהוא בחינת החכמה, כי לאה היא בחי' בינה כידוע וכמובא, והכמה ובינה הם תרין ריעין דלא מתפרשין, ואילו רחל היא בחי' הנ' שהיא בחי' מלכות, כי רחל היא בחי' עקרת הבית שהי בחי' המלכות כידוע וכמובא, ואעפ"כ שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, ועל כן בפועל כל השבטים שייכים לבחי' ההן שהוא כלול גם מהח' וגם מהנ', מ"מ בפרטות בני לאה שייכים יותר לבחי' הח' ובני רחל שייכים יותר לבחי' הנ'.

וממילא יתבאר עפ"י שיש חילוק גדול בין שאר השבטים לבנימין, כי שאר השבטים ששייכים לבחי' הבינה והחכמה, ממילא שייכים הם יותר בפשימות להארת השכל, וע"כ לא היה צריך להתפלל עליהם, רק להמשיך עליהם בחינה זו משרשם, וזה ע"י מה שיעקב אמר עליהם אשר "הנך" אלקים את עבדך, כי עכ"פ הוצרכו בזה לבחי' זו כי צריך לקשר את הח' לנ', ולזה היה צריך את ברכת יעקב שזכה להן, אבל הוא יותר נבגל כי עכ"פ הם שייכים לעצם הארת החכמה, משא"כ בנימין שהוא מבני רחל שהיא בחי' המלכות שהיא בחינת עניה ודלה וצריך להמשיך לה הארה מאור החכמה, לכן הוצרך להמשיך את ההן בדרך של תפילה ובקשה של יוסף, וגם דייקא יוסף הוא זה שהמשיך לו את בחי' ההן כי יוסף שייך ג"כ לבחי' זו כי הוא מבני רחל, אלא שע"י עמידתו בנסימן זכה לעלות לבחי' יסוד שהוא ממשך את השפע למלכות, ועי"ז הוא ממשך את אור החכמה למלכות שע"י נעשה הן, אבל יעקב היה שייך לבחי' החכמה עצמה, כי הוא היה בחי' שמש הוא בחי' הארץ החכמה, וע"כ כדי להמשיך את בחי' ההן לבנימין, היה יותר טוב שזה יעשה ע"י יוסף הצדיק שהיה לו כח להמשיך את בחי' החכמה והחיות גם למטה, למקום המלכות, שזה בחי' המשכת השכל גם במקום אופל והושך, כפי שמוהגש בלשון רביז"ל שיוסף מגלה את השכל גם במקום אופל והושך, וזה כי יוסף שייך ביסודו למקום זה של המלכות והנ' שהיא בחי' עניה ודלה, מקום ההושך, אלא שבזכות צדקתו זכה לעלות למקום המשכת

השפע אל המלכות, שע"י נעשה הן, כי מתחבר הח' להנ', וע"כ דייקא יוסף בירך את בנימין בהן ומשא"כ השבטים שברם הם בבחי' הח' ורק צריך להכיר לזה את הח', ובאמת גם בנימין עצמו היה מקושר בפרטות ליוסף הצדיק עד שקרא כל שמות בניו על שמו, כי עיקר בחי' חיותו נמשך דייקא מבחי' יוסף, ובוה מתבאר ג"כ מה שבנימין הוא ע"ש בן אוני, ויעקב קראו בן יימין, כי באמת הוא שייך לבחי' המלכות שהוא בחי' עניות ודלות, אבל יעקב המתיקו והיכרו לבחי' ימין שהוא בחי' החיבור לחח' שהוא בחי' חכמה, שהוא בחי' ימין, כל בשלימות נעשה הדבר ע"י יוסף שזה היה עיקר בחינתו.

יוסף עשה כל עסק הזה כדי שיהיה להם אתערותא דלתתא לתקן בחי' נ'

ועפ"י כל זה יתבאר כמין חומר מה שעשה יוסף כל עניין זה כי בזה רצה יוסף לראות שהם דואגים לבנימין, ועפ"י יש לבאר שלא היה כאן עניין של בדיקה בעלמא אם הם דואגים לבני רחל, אלא שבאמת כדי לזכות להתגלות יוסף הצדיק, היה מוכרח האתערותא דלתתא של האחים מה שאנו כל כך לבנימין, כי עניין גילוי יוסף הצדיק הוא עניין זה עצמו של המשכת השכל והפנימיות גם במקום אופל והושך, כי יוסף הוא המשביר לכל עם הארץ, כי אע"פ שהשבטים שייכים ביסודם לבחי' החכמה והשכל, אבל כשירדו לגלות מצרים שירדו למקום אופל והושך, ששם אינו מאיר כ"כ הארת החכמה באתגליא, כאן הוכרחו כולם לקבל את האור של יוסף הצדיק שהוא המשביר גם בשנת הרעב, כי הוא זכה לבחי' היסוד שהוא המשכת החכמה למלכות שהיא בחי' עניה ודלה, וממילא היה לו כח להמשיך את בחי' השכל גם במקום אופל והושך וזה הוצרכו כל האחים לקבל ממנו.

ומחמת זה עצמו הלכו האחים על יוסף כי לא הבינו למה הם צריכים אליו, אדרבא הם שייכים יותר לבחי' החכמה והשכל, והוא שייך לבחי' המלכות שהיא בחי' נמוכה יותר מבחי' הבינה, אבל סו"מ הארת הבינה הוא רק כשהיו אצל יעקב אבינו ששם האור השכל בבחי' שמש, אבל כשירדו לגלות בזה מוכרחים כולם לכה של יוסף הצדיק שיכול להמשיך את הארת החכמה גם למקומות הנמוכים, בבחי' מקום אופל והושך ונכפי שנתבאר עניין זה בפר' וישב.

וע"כ הוצרכו עכ"פ לאתערותא דלתתא להראות שהם הפצים להתחבר לבחי' הנ' ואינם מפרידים הח' והנ', כי אע"פ שהם שייכים לבחי' הארת החכמה, אבל סו"מ מוכרחים להכיר את הח' לנ' שרק עי"ז נעשה ההן ורק עי"ז יכולים להחזיק מעמד בכל עת, גם בזמן הגלות, ולכן כשיוסף הצדיק רצה להתגלות, והתגלותו פירושו שמתגלה אורו וכוהו להאיר את הארת הדעת גם במקום אופל והושך שהוא בחי' הארת הח' בנ', על כן דאג שיהיה בזה אתערותא דלתתא מצידם שהם הפצים בתיקון בחי' הנ', ועי"ז יכל להתגלות עליהם.

בכיתת יוסף ובנימין על בית המקדש דייקא בזמן התגלותו של יוסף

ובזה יתבאר מה שדייקא בעת התגלות יוסף, בכו יוסף ובנימין על בית המקדש ועל משכן שילה שיחברו, ולכא' צ"ב מפני מה דייקא עכשיו הוא הזמן לככות על זה, אבל עפ"י הנ"ל יתבאר הדבר כמין חומר, כי מה שבית המקדש בנוי דייקא בחלקו של בנימין, מתבאר היטב עפ"י הנ"ל, כי עיקר בחי' בית המקדש הוא בחי' המשכת אלקותו יתברך בעולם הזה, ועולם הזה ככללותו הוא בחי' מלכות, ולשם צריך להמשיך את השראת השכינה, ולזה מסוגל דייקא בנימין שהוא בחי' המלכות כי הוא מבני רחל, והוא זכה להמשיך את השראת השכינה למקום המלכות, שזה בחי' המשכת הח' לתוך הנ', והכל בכוחו של יוסף שבירכו בהן, וע"כ בתחילה היה המשכן בחלקו של יוסף עד שלא נבנה בית עולמים, כי יוסף הוא זה שיש לו את הכח להמשיך השראת השכינה למטה לעוה"ז הוא בחי' מקום האופל והושך, אבל סו"מ בית עולמים הוא בחלקו של בנימין שהוא בעצמו בבחי' המלכות והוא המשיך את אורו של יוסף לשם.

וכשלא זכו ישראל לחפש את אור אלקותו יתברך גם במקום אופל והושך שזה בחי' הארת יוסף הצדיק, נחרב בית המקדש והתחיל הגלות, שזה עצמו עיקר מציאות הגלות מה שנמצאים במקום אופל והושך ואין רואים השכל והפנימיות שבכל דבר, ועל זה היה בכיתת יוסף ובנימין, כי באמת ישראל הם עיקר ההן והחשיבות, ואם יקבלו את האור של יוסף הצדיק שמגלה את אור אלקותו יתברך גם במקום אופל והושך, שוב לא יהיה הגלות קשה ומר כ"כ, ועיקר הגלות הוא מחמת העלמות אור הצדיקים שמגלים כל זה, וע"כ דייקא בעת שמתגלה יוסף הצדיק שיש לו את הכח להאיר הארת הדעת גם בשנות הרעב ובגלות, בכו יוסף ובנימין על הגלות בהמשך הדורות שהוא מחמת חסרון הארת יוסף הצדיק ודו"ק.

ליצירת קשר, לתרומות, להנצחת שם, לקבלת הגליון באימייל, למוקדי ההפצה, ולפרסום בגליון פנו לקו 'המקורבים': 077-31-40-331 והשאירו הודעה בשלוחה: 72 או לאימייל: E0773140331@GMAIL.COM ניתן לתרום את הגליון עד לבינתים דרך מכשירי 'קהילות' בכל רחבי הארץ! וכן דרך קו 'קהילות': 0732757000 בשלוחה: 11318 (בכל האופנים יש לציין: עבור עלון המקורבים, וכשהתרומה היא דרך הטל' יש להשאיר הודעה לאחר מכן בקו המקורבים הטל' בשלוחה 72 על סך התרומה, ושהיא מיועדת לעלון זה) תזכו למצוות! נשמח לקבל כל חומר לגליון ע"י שליחה לכתובת האימייל הטל' עד יום שני בערב בצירוף שם מלא ומקום עיר (אפשר שם וכתובת בדואר, ולציין זאת), עם זאת, אין התחייבות שהדברים יפורסמו, ואין לראות באי-פרסומם שום פגיעה (יתכונן הרבה סיבות, גם טכניות), בהצלחה!!